

ifjúvá serdült felsős diákok szociális életszemléletének sudárbaszökkenését. A tárgyilagos állásfoglalás kezdetével a növendék az iskolát egyre jobban a maga nemzeti hivatása szerint látja és értékeli. A tanár és diák viszonya is sajátos útszíneződésen, sőt elmélyülésen megy keresztül. Ezen a fokon a tanár többé már nem csupán a „felsőbbiség“ képviselője, aki tekintélyével fegyelmez, hanem aki épen bővebb élettapasztalása által az atyai jóbarát és bölcsőbb tanácsadó hivatását tölti be.

Elméleti alapvetéssel, de a teória tételeit csupán keretként használva tárgyalja Zibolen a közösségi élet gyakorlati jelenségeit, értékeit és nevelő vonatkozásait. Bőszempontú problémalátáson alapuló fejtegetéseit azonban sokszor homályossá teszi a céhbeliéknél gyakran észlelhető, elvont, tudományosságra törekvő formanyelv.

Visy József dr.

Dr. Schmidt Ferenc : A mai leány. (Budapest, 1940 99 old.)

Klages L. a mai karakterológia egyik legismertebb és legnagyobb hatású elmélkedője többször utal arra a tényre (Grundlagen der Charakterkunde), hogy a lélektan és jellemtan szoros kölcsönhatásban kell álljon egymással. Az a lélektan ugyanis, amely igényt tart a személyiség belső jegyeinek megállapítására, nem merülhet ki a tapasztalati pszichológia vagy még kevésbé a pszichográfia tételező megállapításaiban. Szükséges tehát, hogy a tisztán leíró jellegű tudomány megfelelő normatív útszíneződésen menjen át és így egyoldalú dogmatizmusa feloldódjék az alkalmazott személyiségtan gyakorlati megállapításaiban. Ez a még kibontakozásra váró jellemlélektan lesz a nevelők igazi tájékozódási pontja, vagyis tudományunk filozófiája.

Az ilyen értelemben vett jellemlélektannak egyik nélkülözhetetlen eszközei a tesztek, kérdőívek és egyéb megfigyelési, kísérletezési módzatok, amelyek — lehetőleg észrevétlenül — nyilatkozásra bírják a növendéket, hogy aztán ebből a spontán megnyilatkozásból típusokat állapíthassunk meg lelkületük, vérmérsékletük megjellegzésére. A tapasztalásnak ez a módja természetesen mindig csak közvetett marad, de a tapasztalati anyagnak módszeres feldolgozása elsegít egy valószerű szintézishez, amelyben egy-egy életkornak vagy osztálynak típusokba tömöríthető lelki arcvonásait kapjuk meg.

Ennek a kísérleti és jellemanalizáló munkának elvégzésére vállalkozott Schmidt Ferenc, amikor különböző iskolákban 1566 serdülő és nagyleány között tömegvizsgálatot rendezett a következő módon. Előzetes kísérletek alapján kipróbált ingerszavakat adott fel a növendékeknek, melyekről azoknak le kellett írniuk, mi a velük kapcsolatban felmerülő közvetlen gondolatuk vagy észinte, spontán véleményük. A vizsgálatnál ezek az ingerszavak szerepeltek: Család. Sport. Leány. Házimunka. Tánc. Tudomány. Anyai gondok. Pender. Színház. Fiú (Férfi). Közéleti szereplés. Háziállat. Divat. Feleség. Mozi. Férj. Áhítat. Barátság. Játékbábú. Női eszmény. Körülrajongás. Gyerek. Vénlány. A nő életcélja. Csalódás. A feleletek nagy tömege miatt a szerző jelen értekezésben csak négy ingerszóra kapott válaszokat dolgozta fel és a kapott feleleteket tipizáló csoportokba foglalta.

1. *Fiú, férfi.* A válaszok legnagyobb hányadát (főleg a bakfiskor elején) még a fiúk lebecsülése jellemzi: ürötek, beképzelték, hencegők, elbiza-

kodottak. De szép számmal van felelet, mely megjelöli az eszményi fiú alakját vagy legalább is követelményeit, s az ilyenről elismeri, hogy vonzódik hozzá. Voltak vélemények, amelyek a fiúkat értékesebbeknek tartották a lányoknál.

2. *Leány.* Igen nagy százalék a leányok magatartásával kapcsolatos kívánságait tárta fel. Sokan elégedetlenek a nők sorsával, lebecsülik a nőket, sőt — főleg a nagyobbak közül — szeretnének fiúk lenni. A legmegfontoltabb feleleteket itt kapta a szerző, hiszen a megkérdezett alanyok itt valóban az élmény közvetlenségével válaszolhattak. Komoly életnézés tanújelét figyelhetjük meg azokban a nyilatkozatokban, amelyek a nőben a családi élet szemfényét, a jövő élet szolgáloját látták és szociális-társadalmi elhivatottságát hangsúlyozták.

3. *A vénlányról* való felfogásuk a leányoknak két legsajátosabb lelki alapvonásra enged bepillantást. A feleletek igen nagy százaléka ugyanis szociális és emberséges megfontolás alapján védelmébe veszi a vénlányok osztályát, a másik rész pedig sajnálkozó gyengédséggel ír róluk. A kisebb lányoknál gyakoriak voltak a leszóló válaszok: kiállhatatlan, zaémbes, ódivatú, elkeseredett, ellensége a fiataloknak. Ebből következik, hogy sokan utaltak arra is, hogy nem szeretnének vénlányok maradni. Viszont figyelemre méltó az a tény, hogy a kisebb leányok felvetették a kérdést: Mi az oka annak, hogy valaki vénlány maradt? Ebben a részben öntudatlanul is igen komoly lélektani és szociológiai nehézségekre tapintottak rá.

4. *Játékbábú.* A mai polgárista vagy gimnazista leány, aki előtt a dolgozó nő ideálja lebeg, legfeljebb gyermekkorra kedves emlékének tartja a játékbábút, sőt igen nagy hányadában kijelentették, hogy kisgyermeknek való. A polgáristák egy része bevallja ugyan, hogy még most is játszik vele; a felsős gimnazisták pedig fontosnak tartják a gyermekkorban, mert a kislányok lelkivilágát a későbbi anyai hivatásra felhangolja, sőt *kézügyeskedgüket* (kezelés, főzés, varrás stb.) is fejleszti.

Schmidt eljárásának sikerét elsősorban az fogja biztosítani, hogy kérdései sok lelki készségre, világnézeti magatartásra terjeszkednek ki s így a női lelkületnek sok szellemi, értékelő és esztétikai vonatkozását hozzák felszínre. Bizonyára gazdag anyagnak van birtokában, amelynek közzétételét a pedagógus-társadalom nagy érdeklődéssel fogadná. Kíváncsok volna, hogy (főképp a teljes feleletanyag feldolgozásakor) a jelenleg követett *részleges szintézist* kövessen egy átfogó, értékelő jellemkép, amely a mai leány élet-szemléletét és etikai állásfoglalásának keresztmetszetét a tipizáló jellemrajz vonásaiban állítsa a leánynevelés hivatottjai elé.

Visy József dr.

Hollóné Hatos Kornélia: A kézimunkaoktatás vezérkönyve. Leánygimnáziumok, leánylíceumok és polgári leányiskolák számára. (A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára XXVII.) Szeged. 1941. N. 80, 244 l., ábrákkal és mellékletekkel.

A Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és gyakorló iskolájának egyik női ké-